

Faragott–maratott, szabályos–szabálytalan

Kontur András szobrászatáról

Ha valaki nyomon követte az utóbbi években Kontur András szobrászművész alkotói közszerepléseit, akkor megállapíthatta, hogy ama nagy művek, amelyek a közelmúltban műhelyéből köztérre, illetve közösségi térbe kerültek – 2010-ben Márton Áron, 2013-ban Mindszenty József, 2014-ben Munkás Szent József szobra –, egészen más plasztikai világot idéznek, mint a kiállítótermekben felvonultatott műegyütteseit. Ez a divergencia ismételt koncentráltan átélhető és átérzhető volt a 2014 februárjában a budapesti Józsefvárosi Galériában rendezett kiállítás alkalmával: a művész mintegy tizenkét év munkáiból válogatva, a legfontosabb autonóm műveit felsorakoztatva adott áttekintést az egyetemi tanulmányainak megkezdése, a 2002 óta készített alkotásaiból. E pályakezdő korszakot összefoglalni hivatott kisplasztika-kollekció megközelítése során, Kontur András szobrászatának leírása kapcsán az anyagokról, az eszközökről, illetve a technikákról, a formarendről és a tartalmi-szimbolikus vonatkozásokról és utalásokról kell értekeznünk.

Az anyagokat vizsgálva a meghatározással tulajdonképpen nincs nagy gond: a fiatal szobrásznak minden alkotása kő. Ámde kő és kő között fantasztikus különbségek vannak: színben, keménységben, szerkezetben, összetételben és felületben: textúrában és faktúrában. Tömör, hófehér és éjfékete márvány, mikroszemcsés, sárgás mészkő és szürkés-bársonyos labradorit és meghatározhatatlan származású, de mindig különleges szépségű kőmateria a nyersanyag, amelyet hol az anyag által diktáltan, zártan, tömörszerűen munkál meg Kontur András, hol apró áttörésekkel megbontva, hol meg a kő eredendő sajátosságainak és törvényeinek ellentmondva. A 2003-ban faragott *Húrhíd* című kompozíció hallatlan feszültsége, izgalmas szépsége – a karcsú ív fölött valószínűtlenül hosszan húzódó két vékony, vízszintes pálcátag törékeny szilárdsága – ebből az ellentmondásból eredeztethető. De ugyanígy különösségekben játszó a már-már papírvékonyágú kőhéjak-palástok kiképzése is. Így vagy úgy, kapcsolódva és messze elrugaszkodva a megszokásoktól és a faragással, az el-

vétellel alakított kőszoborképzési tradícióktól, Kontur András már az anyaga, az anyagválasztása révén is a klasszikus szobrászati hagyományok tovább éltetőjeként fellépő művészként alapozza meg a 2000-es évek nyitánya óta bontakozó munkásságát. Őrzi és továbbviszi a kézművesség gyakorlatát és ígétetét, az alkotó kéz nyomát hordozó-tolmácsoló műalakítás örökségét.

Az eszközöket és a technikákat vizsgálva azt feltételezhetnénk, hogy a kőmateria esetében nincs sok lehetőség és variáció: a kalapács és a véső és a legújabb, elektromos meghajtású kéziszerszámok, vágó- és csiszolóeszközök alkalmazásával születnek meg Kontur András szobrai. Műveinek egyik csoportjánál természetesen ezekkel az eszközökkel is él, de mindemellett szokatlan módon – és a magyar szobrászatban minden bizonnyal elsőként és egyedülként – vegyi eljárásokat is alkalmaz: savval maratja a különböző megmunkálási fázisba került szobrait, amely eljárással olyan formákat, olyan felületeket hoz létre, amelyek faragással nem képezhetők, illetve ilyenekké semmiképpen sem formálhatók meg. Ezzel az irányított savfürdő metódussal alakítja ki a törékeny, esetenként csipkeszerűen szétroncsolt, már-már testetlen kőfelületeket. Érdekes összehasonlítani a faragott-csiszolt és a faragott-savval maratott-roncsolt kompozíciókat: az elegáns, szabályos, tiszta konstrukciók és a szabálytalan, nyers, durva alakzatok két különálló világ üzeneteit tolmácsolják. Ám akár faragott és csiszolt, akár maratott a kő, mindkét esetben fontos szerepe van a művet körülölelő és átható fénynek: a Kontur-szobrok fontos hatóeleme az áttetszőség, a transzparencia: a kövön átszűrődő, átderengő fény a mű fontos alkotóelemévé lényegül.

És máris a formák világában járunk: a tömör, zárt tömbök és a megbontott testek, a szabályos alakzatokba foglalt, geometrikus jellegű kompozíciók és az organikus jellegű formációk között. Egyszer a kemény, határozott kristályszerkezetek fegyelme a hangsúlyos, máskor meg mintha a térben való elenyészés, a harmonikus térbe illeszkedés, a környezetben való finom feloldódás volna a jellemző, domináns plasztikai szándék-megtestesülés. Esetenként az állandóság, a befejezettség, a megbontatlanság, míg máskor a szabad formateremtés, a játékos fantázia artikulálja a formarend alaphangját. Hol a domborműszerűen rétegzett, egymásra épülő-torlódó alakzatokból szervezett a karcsú, törékeny plasztika, hol meg homorú, az anyagba mélyülő hiányt szervező, elvékonyodó a szobortest. A befoglaló vagy sziluett-alapformák: a kör-, a négyzet-, a háromszög-, a kúpforma hol a maguk valójában, konkrétan, hol meg emlékfoszlány-szerűen, mintegy asszociatív idézetekként jelennek meg. Ebből eredeztethető, hogy vannak szilárdan álló, mozdíthatatlanak tűnő, súlyos, és vannak labilis, bizonytalan egyensúlyi helyzeteket sugalló, könnyed, már-már látszatszerűen el-elmozduló kompozíciók is.

És mindezek után érkezünk el a legingoványosabb terepre, e művek gondolati-tartalmi vonatkozásaihoz, a munkák által sűrített jelentéskörökhöz, a befogadóval párbeszédet kezdeményező plasztikai kifejezésekhez. Biztos érveink nem, csak támpontjaink, csak megközelítési kísérleteink lehetnek. A Kontur-

szobrok különös, hol szabályos, hol szabálytalan – de sohasem konkrét, sohasem konkrétan megidéző – formarendbe foglalt motívumrendszere szinte mindig a mélységesen mély múltra vonatkoztatott, a befogadót mindig a régmúltba vezérlő elemekből szervezett: az őskori szerszámkészítő ember, a törzsi korok harcosainak és vadászainak körébe, az ősi mítoszok által ránk örökített világba, a bibliai korok igazságainak, kételyeinek és bölcsességeinek szférájába invitáló. Elnevezhetők ezek a plasztikák pattintott köeszközöknek, lándzsahegyeknek, valamint a világmindenségre utaló napkorongoknak, sejtelmes holdaknak is, a zárt és megnyitott alakzatok kapcsán meg falakra, ajtókra, ablakokra, résekre és az ezekhez kapcsolódó példázatokra hivatkozhatunk – ha mindenképpen valóságazonosító vagy formaazonos motívumokat keresünk –, de talán helyesebb, ha inkább ezen elemek szimbolikus tartalmaira, metaforikus jelentésköreire hagyatkozunk: az emberi kultúra gyökereire, az élet pulzálására, a természet hatalmára, lenyűgöző erejére és szépségére, a természetfölötti meghatározottságra. Kontur András művei ugyanis ezeket az ősi, a tradíciók mélyrétegeiben lappangó tartalmakat idézik, a transzcendens, misztikus jelenségvilág titkait faggatják. És ezek a múltidéző, a történelem előtti és a régmúlt korokra, e korok motívumaira emlékeztető szobrok, ezek az érzékeny természetiforma-utalások érdekes párhuzamokat teremtenek a modern kor emblémavilágával, dekoratív geometrizmusával, egyszerűsége, összegzésre törő rendjével is. De szerencsére Kontur András a részletszépségek, a finomságok, az érzékenységek gazdagságát még féltve őrzi ezekkel a lényegiségre koncentráló, egyszerre szűkszavú és bőbeszédű szobraival.

Kontur András munkái kapcsán újra meg újra arra kell hivatkoznunk, hogy a modern kor szobrászata a közelmúlt évtizedeiben megújított mindent: az anyagot, a technikát, a műnemet és a műformát, a térbe helyezést, a funkciót, a kifejezést, a jelentést és a jelentőséget is. Már régen érvényét veszítette a régi szobrászatfogalom, amely hosszú évezredek, évszázadokon át kizárólagosan a szilárd anyagba foglalt, térbe helyezett plasztikus emberalak-megjelenítést vagy állatábrázolást feltételezte. A hulladékszobrok, a talált tárgyak, a kérészéletű installációk és térberendezések, a látszatok szférájában rögzített objektívizációk, a gondolat-konstrukciók, a mozgó (esetenként önmagukat felszámoló) objektumok, a legkülönbözőbb médiakompozíciók korában azért szerencsére dolgoznak olyan szobrászok is, akik a klasszikus szobor- és szoborkészítő eszmények és metódusok szellemében is korszerű, a korrallal együtthangzó, egyedi és ismeretlen szépségeket tükröztető alkotásokat készítenek. Kontur András különös sugárzású, az anyagvarázsokat, a megmunkálás-fortélyokat, a formaleleményeket és a tartalmi mondandókat harmonikus egységbe foglaló, izgalmas szépségekké érlelő szobrászata abbéli reményeinket élesztheti, hogy a progresszív, a hagyományt a szemétkosárba hajító kezdeményezések mellett a hagyományaihoz hű, a tradícióit továbbéltető szobrászat is fantasztikus, sejtelmességben játszó, de valamifajta bizonyosságokkal kecsegtető művészet kereteit és dimenzióit, érvényes és hiteles alkotásait teremti meg.